https://doi.org/10.63356/stes.soc.2026.001 УДК 351.78:351.74/.76(597.6RS)

KRIMINALISTIČKO-OBAVJEŠTAJNI RAD KAO INSTRUMENT UNAPREĐENJA BEZBJEDNOSTI U REPUBLICI SRPSKOJ

Autori: LUKA KRSTIĆ, Milica Hrvač, Željka Piljagić
e-mail: luka.krstic@student.fbn.unibl.org
Mentor: prof. dr Predrag Ćeranić
Fakultet bezbjednosnih nauka Univerziteta u Banjoj Luci

Uvod: Bezbjednosne prijetnje postaju umrežene, prekogranične i digitalne, pa se od policije traži da djeluje prije nego što posljedica nastane. Kriminalističko-obavještajni rad je usmjeren proces prikupljanja, provjere, obrade i analize podataka o kriminalnim pojavama, licima i grupama, čiji je rezultat dobijena informacija upotrebljiva za odlučivanje. Bosna i Hercegovina nalazi se na pravcima prekograničnog kriminaliteta, a sistem unutrašnje bezbjednosti podijeljen je na više policijskih agencija.

Cilj: Odrediti sadržaj ovog oblika policijskog rada, prikazati pravni i institucionalni okvir u Republici Srpskoj, uporediti ga sa rješenjem Republike Srbije i ukazati na ograničenja primjene.

Materijal i metode: Analiza sadržaja literature; normativno-pravna analiza domaćih propisa i međunarodnih sporazuma; uporedna i deskriptivna metoda.

Rezultati: Normativne pretpostavke postoje, ali su rasute: analitički poslovi su u Zakonu o policiji i unutrašnjim poslovima svrstani među ostale unutrašnje poslove, elementi obavještajno zasnovanog rukovođenja prepoznaju se u nadležnostima direktora policije, Krivični zakonik u čl. 123 definiše organizovanu kriminalnu grupu, a Zakon o zaštiti ličnih podataka BiH u čl. 60–95 postavlja granice obrade; posebne istražne radnje iz čl. 234–240 Zakona o krivičnom postupku nisu dio ovog modela, nego dokazni instrument pod sudskom kontrolom. Ograničenja su kadrovska, tehnička i međuinstitucionalna. Zajednička kontakt tačka za saradnju sa Europolom počela je da radi 2023. godine, iako je sporazum na snazi od 2017.

Zaključak: Normativni i teorijski potencijal kriminalističko-obavještajnog rada u Republici Srpskoj nadmašuje nivo njegove praktične primjene. Napredak traži modernizaciju informacionih sistema, razvoj analitike kao prepoznatljive funkcije, standardizovane procedure razmjene i evidencije usklađene sa novim režimom zaštite podataka.

Ključne riječi: kriminalističko-obavještajni rad; bezbjednost; Republika Srpska; obavještajna analiza; organizovani kriminalitet

UVOD

Bezbjednost ne predstavlja samo odsustvo neposredne prijetnje, već obezbjeđuje skup uslova koji građanima omogućava ostvarivanje prava, a institucijama nesmetano funkcionisanje. Kako savremene bezbjednosne prijetnje postaju sve više umrežene, prekogranične i digitalizovane, mijenjaju se i zahtjevi postavljeni pred policijske organe. Od njih se očekuje da djeluju i preventivno, a ne samo represivno. Procjena prijetnje od teškog i organizovanog kriminaliteta Evropske unije za 2025. godinu upravo tu promjenu stavlja u prvi plan, opisujući kriminalne mreže koje se oslanjaju na tehnologiju, brzo mijenjaju oblik i djeluju istovremeno u više jurisdikcija (Europol, 2025).

Kriminalističko-obavještajni rad predstavlja direktan odgovor na ove izazove. On obuhvata sistemsko prikupljanje, provjeru, obradu i analizu podataka o kriminalnim pojavama i akterima, sa ciljem stvaranja obavještajnih proizvoda na osnovu kojih se donose operativne i strateške odluke (Fatić, 2011; Šikman, 2012). Za razliku od klasičnog kriminalističkog rada koji polazi od već izvršenog krivičnog djela, obavještajni rad polazi od prikupljenih podataka kako bi prepoznao i neutralisao prijetnju u fazi njenog nastajanja (Šikman, 2011).

Razlozi zbog kojih je ova tema značajna za Republiku Srpsku su višestruki. Prvo, Bosna i Hercegovina se, zbog svog geografskog položaja, nalazi na pravcima prekograničnog kriminaliteta, prije svega krijumčarenja opojnih droga, ali i ljudi (UNDOC, 2025). Drugo, savremeni oblici kriminaliteta zahtijevaju analitički pristup i razmjenu informacija koje klasična kriminalistička metodika ne pokriva. Treće, policijski sistem u Bosni i Hercegovini je podijeljen na više policijskih agencija, pa od kvaliteta i brzine razmjene podataka direktno zavisi i ukupna bezbjednost (Pena & Šikman, 2008).

Predmet ovog rada je kriminalističko-obavještajni rad posmatran kao teorijski koncept i kao praktični instrument u pravnom i institucionalnom okviru Republike Srpske. Cilj rada je da se odredi sadržaj ovog oblika policijskog djelovanja, analizira okvir u kojem se sprovodi, uporedi sa normativnim modelom Republike Srbije, te da se identifikuju ograničenja koja stoje na putu njegove pune primjene. Osnovno istraživačko pitanje ovog rada glasi: na koji način i u kojoj mjeri kriminalističko-obavještajni rad doprinosi unapređenju bezbjednosti, te koji ga faktori u praksi ograničavaju?

Odgovor na to pitanje sadržan je u osnovnoj hipotezi rada: kriminalističko-obavještajni rad doprinosi unapređenju bezbjednosti u onoj mjeri u kojoj je analitička funkcija normativno uobličena i organizaciono izdvojena, pa je u Republici Srpskoj njegov domet ispod onoga što postojeći pravni okvir dopušta. Iz osnovne hipoteze izvedene su dvije posebne. Prva je da pravni okvir Republike Srpske sadrži pretpostavke za sprovođenje kriminalističko-obavještajnog rada, ali ga ne uređuje kao model rada policije, za razliku od Republike Srbije, koja je taj model propisala izričito. Druga je da ograničenja primjene nisu prvenstveno normativne, nego organizacione i kadrovske prirode, jer se analitika obavlja bez propisanih vrsta obavještajnih proizvoda i bez određenih korisnika tih proizvoda.

Rad je zasnovan na kvalitativnoj analizi sekundarnih izvora i primijeni četiri komplementarne metode.

Analiza sadržaja obuhvata domaću i stranu literaturu o kriminalističko-obavještajnom radu, obavještajno vođenom policijskom radu i organizovanom kriminalitetu, uz izvještaje Evropskog policijskog ureda i Kancelarije Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal.

Normativno-pravnom analizom obuhvaćeni su: Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske, Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, Krivični zakonik Republike Srpske, Zakon o oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela, Zakon o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine, te međunarodni sporazumi Bosne i Hercegovine sa Europolom, Eurojustom i Evropskom agencijom za graničnu i obalsku stražu.

Komparativnom analizom rješenje Republike Srpske stavljeno je uz rješenje Republike Srbije, koja je istu materiju uredila drugačije – podzakonskim aktom i posebnom organizacionom jedinicom. Poređenje je ograničeno na normativni i organizacioni nivo, jer uporedivi podaci o obimu i kvalitetu obavještajnih proizvoda nisu javno dostupni ni u jednoj od ove dvije jurisdikcije.

Deskriptivnom metodom prikazani su institucionalni okvir i konkretne oblasti primjene.

Takođe, neophodno je naglasiti i ograničenja ovog istraživanja. Rad se oslanja isključivo na javno dostupne izvore. Nije sprovedeno empirijsko istraživanje, niti su korišćeni interni podaci Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske o broju analitičara, obimu

obavještajnih proizvoda ili broju predmeta u kojima su primijenjene posebne istražne radnje. Zaključci o kapacitetima zato počivaju na normativnim izvorima, javnim izjavama nadležnih organa i akademskoj literaturi, te ih treba posmatrati imajući u vidu ovo ograničenje.

POJAM I PROCES KRIMINALISTIČKO-OBAVJEŠTAJNOG RADA

Određenje pojma

Kriminalističko-obavještajni rad je usmjeren proces prikupljanja, provjere, obrade i analize podataka o kriminalnim pojavama, licima i grupama, čiji je proizvod obavještajna informacija namijenjena donošenju odluka u suzbijanju kriminaliteta (Šikman, 2011). Dvije stvari određuju ovaj pojam: proces je unaprijed usmjeren, dakle polazi od utvrđene obavještajne potrebe, a njegov rezultat nije dokaz nego osnov za donošenje odluka.

Tako određen, ovaj pojam je blizak drugim pojmovima, ali se ni sa jednim ne poklapa. Najbliži mu je obavještajno vođen policijski rad, koji nije proces nego model upravljanja policijskom organizacijom, u kojem obavještajni proizvod usmjerava prioritete rukovodstva i raspodjelu resursa (Ratcliffe, 2016). Odnos je jednosmjeran: obavještajno vođen policijski rad pretpostavlja kriminalističko-obavještajni rad, ali obrnuto ne važi, jer policijska agencija može imati analitičare i redovno izrađivati procjene, a da te procjene ne utiču na odluke. Upravo se u tom razmaku ogleda jaz između normativnog okvira i prakse, koji jeste predmet ovog rada.

Drugi srodan pojam je klasičan kriminalistički rad. Razlika je u smijeru: klasičan kriminalistički model ide unazad, od izvršenog djela ka učiniocu. Suprotno tome, obavještajni rad ide unaprijed, od prikupljenih podatka ka predviđanju prijetnji (Pena & Šikman, 2008). On povezuje preventivnu i represivnu funkciju policije, ali ne zamjenjuje ni jednu od njih. Kriminalistika u osnovi ostaje nauka o otkrivanju, razjašnjavanju i dokazivanju krivičnih djela (Simonović, 2004), s tim što se toj osnovi dodaje analitička komponenta. Vodinelić (1990) je sličnu razliku postavio između otkrivanja i razotkrivanja: dok obrada konkretnog slučaja razjašnjava već poznat događaj, obavještajni rad teži da uoči pojavu i njene aktere prije nego što uopšte postanu predmet postupka.

Treći pojam od kojeg ga treba razlikovati jeste bezbjednosno-obavještajni rad, usmjeren na prijetnje ustavnom poretku i nacionalnoj bezbjednosti. Razlika nije samo u predmetu nego i u pravnom režimu, pa miješanje ta dva pojma vodi ka pogrešnim zaključcima o nadležnostima i ovlašćenjima.

Proizvod kriminalističko-obavještajnog rada je informacija, a nju treba razlikovati od podatka na osnovu kojeg se do nje dolazi. Podaci su sirove činjenice prikupljene iz operativnih, tehničkih, sudskih ili otvorenih izvora i same po sebi nemaju operativnu vrijednost. Informacija nastaje tek kada se podaci provjere, uporede, stave u kontekst i analitički obrade, i tek ona može poslužiti kao osnov za odluku (Šikman, 2012). Ta transformacija je suština kriminalističko-obavještajnog rada, a ciljevi koji se njome ostvaruju obuhvataju prepoznavanje prijetnji i pravovremeno upozoravanje nadležnih organa, uočavanje veza između naizgled izolovanih događaja, identifikaciju kriminalnih grupa i njihovog načina rada, te procjenu rizika koja omogućava da se ograničeni resursi usmjere tamo gdje su najpotrebniji.

Obavještajni ciklus

Kriminalističko-obavještajni proces odvija se kroz obavještajni ciklus koji u pravilu obuhvata nekoliko faza: planiranje i usmjeravanje, prikupljanje podataka, provjeru i

obradu, analitičku interpretaciju, dostavljanje gotovog obavještajnog proizvoda i, na kraju, odluku i evaluaciju njenih rezultata. Faza planiranja podrazumijeva precizno definisanje prioriteta i potreba u skladu sa procjenom bezbjednosne situacije. Prikupljanje podataka sprovodi se putem operativnih izvora, primjenom tehničkih mjera, međuinstitucionalnom razmjenom, kao i iz otvorenih izvora. Upravo su otvoreni izvori (OSINT), kao što su internet, društvene mreže, mediji i javni registri, u posljednjoj deceniji postali jedan od najbrže rastućih segmenata obavještajnog rada. Oni omogućavaju sistematsko prikupljanje velikog obima javno dostupnih podataka koji se, nakon procesa verifikacije, transformišu u operativno upotrebljiv proizvod (Dokman, 2022).

Analitička faza je najzahtjevnija. U njoj se primjenjuju analiza veza, vremenska analiza, analiza finansijskih tokova i procjena prijetnji, sa ciljem da se uoče obrasci koje pojedinačni predmet ne pokazuje (Šikman, 2012). Sam ciklus, međutim, ne treba prikazivati kao uredan i zatvoren niz. U savremenoj literaturi se s pravom ukazuje na to da se ove faze u praksi često preklapaju: prikupljanje podataka rijetko čeka formalno postavljen zahtjev rukovodstva, dok donosioci odluka češće reaguju na već pripremljene obavještajne proizvode nego što ih unaprijed naručuju (Ratcliffe, 2016). Ciklus je zato koristan kao teorijski model i kao okvir za organizaciju rada, ali ne i kao vjeran prikaz onoga što se dešava u policijskoj stanici.

MJESTO KRIMINALISTIČKO-OBAVJEŠTAJNOG RADA U SISTEMU BEZBJEDNOSTI REPUBLIKE SRPSKE

Institucionalni okvir

Sistem unutrašnje bezbjednosti u Bosni i Hercegovini je složen. Za razliku od država sa centralizovanom policijskom strukturom, u BiH paralelno djeluju entitetski policijski organi, u Republici Srpskoj – Ministarstvo unutrašnjih poslova RS, u Federaciji Bosne i Hercegovine – Federalno Ministarstvo unutrašnjih poslova i 10 kantonalnih MUP-ova, dok u Brčko distriktu tu funkciju obavlja Policija Brčko distrikta. Na nivou zajedničkih institucija BiH postoje tri policijske agencije: Granična policija BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela. Efikasnost cjeline zavisi od toga koliko brzo i koliko kvalitetno ti subjekti razmjenjuju podatke (Pena & Šikman, 2008). Pri tome, treba razlikovati bezbjednosno-obavještajni rad, kojim se bavi Obavještajno-bezbjednosna agencija BiH i koji je usmjeren na prijetnje ustavnom poretku i nacionalnoj bezbjednosti, od kriminalističko-obavještajnog rada, koji je predmet ovog rada i koji se vodi radi suzbijanja kriminaliteta. Na te dvije djelatnosti primjenjuju se različiti pravni režimi, pa njihovo miješanje vodi ka pogrešnim zaključcima o nadležnostima i ovlašćenjima.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske (MUP RS) je nosilac poslova sprečavanja, otkrivanja i rasvjetljavanja krivičnih djela na teritoriji Republike Srpske. Poslove suzbijanja kriminaliteta obavlja Uprava kriminalističke policije, u okviru koje postoje jedinice specijalizovane za pojedine oblasti – opšti, privredni, organizovani, kao i visokotehnološki kriminalitet. Analitičko-obavještajni poslovi unutar MUP-a RS organizovani su ili kao posebne organizacione cjeline ili kao funkcija unutar operativnih odjeljenja, sa zadatkom da prikupljaju i analiziraju podatke značajne za bezbjednosnu situaciju i izrađuju procjene za rukovodstvo (Šikman, 2011). Upravo tu se pojavljuje problem koji se u literaturi redovno navodi: ako se analitički kapaciteti razvijaju izolovano, bez redovne razmjene informacija između kriminalističke policije, policije opšte nadležnosti i graničnih službi, efekat ostaje na lokalnom, operativnom nivou, a cjelovita strateška slika izostaje.

Komparativna analiza pokazuje da postoji i drugačiji način da se ista materija uredi.

Republika Srbija je obavještajno vođeni model propisala izričito, najprije zakonom, a potom i podzakonskim aktom. Član 34. Zakona o policiji[1] propisuje da policija u obavljanju policijskih poslova primjenjuje policijsko-obavještajni model i određuje ga kao način upravljanja policijskim poslovima zasnovan na kriminalističko-obavještajnim informacijama. Pravilnik o načinu obavljanja pojedinačnih policijskih poslova[2] u članu 2. taj model razrađuje, pa među kriminalističko-obavještajne informacije izričito ubraja stratešku i operativne procjene javne bezbjednosti, profil bezbjednosnog problema i profil bezbjednosno interesantnog lica ili grupe, a te informacije određuje kao osnov za definisanje prioriteta, strateških i operativnih ciljeva, uz racionalno angažovanje ljudskih i materijalno-tehničkih resursa. Time su u Srbiji propisane i vrste analitičkih proizvoda i njihova namjena, što je razlika koju vrijedi uočiti: normirana je ne samo obaveza da se model primjenjuje, nego i šta se konkretno proizvodi i čemu služi. Uz to je unutar Uprave kriminalističke policije, internim aktom o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mjesta, uspostavljena posebna služba za kriminalističko-obavještajne poslove. U Republici Srpskoj takvog izričitog normativnog uporišta nema, a obavještajna analitika nije izdvojena kao samostalna funkcija sa utvrđenim proizvodima i korisnicima.

Pravni okvir

Organizaciju, nadležnosti i ovlašćenja policije uređuje Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske.[3] Taj zakon nigdje ne pominje kriminalističko-obavještajni rad niti obavještajni model, ali sadrži nekoliko odredaba iz kojih se njegov pravni osnov može izvesti.

Polazna tačka su policijski poslovi iz člana 5., određeni kao operativno-stručni poslovi kojima se obezbjeđuje, pored ostalog, sprečavanje vršenja krivičnih djela, njihovo otkrivanje i pronalaženje i lišavanje slobode izvršilaca. Značajno je ono čega u tom nabrajanju nema: među devetnaest tačaka ne postoji tačka o prikupljanju, obradi i korišćenju podataka ili obavještenja. Prikupljanje obavještenja zakon uređuje na drugom mjestu, kao policijsko ovlašćenje prema licima za koja je vjerovatno da raspolažu podacima o krivičnom djelu, njegovom izvršiocu ili drugim važnim okolnostima (član 35.), dakle kao radnju u pojedinačnom slučaju, a ne kao trajnu funkciju.

Analitički poslovi u ovom zakonu nisu policijski poslovi. Član 6. ih svrstava među ostale unutrašnje poslove, zajedno sa informaciono-komunikacionim, materijalno-finansijskim i poslovima policijske obuke. Razlika nije samo redoslijedna: prema članu 8. stav 2., policijske poslove obavljaju policijski službenici, dok ostale unutrašnje poslove obavljaju i državni službenici i namještenici. Analitika je, dakle, normativno postavljena kao poslovi podrške, a ne kao dio policijske djelatnosti u užem smislu.

Način obavljanja poslova zakon uređuje posredno. Član 8. stav 3. obavezuje Ministarstvo da pri obavljanju svih nabrojanih poslova obezbijedi primjenu profesionalnih standarda, obradu ličnih podataka u skladu sa zakonom, zaštitu tajnih podataka, međupolicijsku saradnju i vođenje evidencija. Riječ je o blanketnim normama, koje upućuju na druge propise i same ne uređuju ni osnov obrade, ni vrste evidencija, ni rokove čuvanja. Primjena policijskih ovlašćenja podvrgnuta je načelu srazmjernosti iz člana 27., prema kojem ovlašćenje mora biti usklađeno sa ciljem i primijenjeno sredstvima kojima se taj

1 Zakon o policiji, „Službeni glasnik Republike Srbije", br. 6/2016, 24/2018 i 87/2018

2 Pravilnik o načinu obavljanja pojedinačnih policijskih poslova, „Službeni glasnik Republike Srbije", br. 63/2018 i 72/2018

3 Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske – „Službeni glasnik Republike Srpske", br. 57/16, 110/16, 58/19, 82/19, 18/22 – odluka US, 55/23, 48/24 i 81/25, i „Službeni glasnik BiH", broj 29/26 – odluka US BiH.

cilj postiže sa najmanje štetnih posljedica.

Najbliže pojmu obavještajno zasnovanog rukovođenja dolaze odredbe o direktoru policije. Prema članu 13., direktor rukovodi svim policijskim aktivnostima kao rukovodilac ukupnih operativnih poslova u Ministarstvu. Član 14. razrađuje njegovu nadležnost, pa je direktor dužan da prati i analizira stanje bezbjednosti, a naročito pojave koje uzrokuju nastanak i razvoj kriminaliteta (Tačka 1), da organizuje pripremanje strategija, programa rada, informacija, analiza i izvještaja iz djelokruga jedinica kojima rukovodi (Tačka 6) i da redovno izvještava ministra o preduzetim mjerama i aktivnostima policije (Tačka 7). Posmatrane zajedno, ove tri tačke opisuju niz koji odgovara obavještajnom procesu: praćenje i analiza stanja, izrada analitičkih materijala, dostavljanje rukovodstvu.

To, međutim, nije isto što i normiran model. Zakon ne poznaje pojam kriminalističko-obavještajnog rada, ne propisuje vrste obavještajnih proizvoda, ne određuje njihove korisnike, ne pominje procjenu rizika ni stratešku procjenu i ne predviđa podzakonski akt kojim bi se ta materija uredila. Ono što postoji jeste funkcionalni osnov, a ne model. U tome je razlika u odnosu na Republiku Srbiju, gdje je model propisan izričito, sa imenovanim proizvodima i njihovom namjenom.

Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske[4] u članovima 234. do 240. propisuje posebne istražne radnje, među kojima su nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija, pristup kompjuterskim sistemima, nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica i predmeta, prikriveni istražilac i informator, simulirani otkup i nadzirani prevoz predmeta krivičnog djela.

Ove radnje nisu dio kriminalističko-obavještajnog rada i treba ih od njega jasno odvojiti. Određuju se naredbom sudije za prethodni postupak, na prijedlog tužioca, ciljno prema određenom licu i samo za krivična djela iz zakonom utvrđenog kataloga. Njihov proizvod je dokaz u krivičnom postupku, a ne obavještajna informacija: policija ih ne sprovodi radi stvaranja osnova za sopstvene odluke, nego kao podršku radu tužilaštva i suda. Razlika između obavještajnog saznanja i dokaza je pritom suštinska, a ne terminološka. Saznanja iz operativnog rada imaju orijentaciono-eliminativnu vrijednost i usmjeravaju dalje istraživanje, dok dokaznu snagu imaju samo činjenice pribavljene procesnim radnjama, uz propisanu formu (Šikman, 2011). Zato se obavještajni proizvod ne može bez daljeg postupanja koristiti pred sudom, niti se rezultat posebne istražne radnje po automatizmu preliva u obavještajne evidencije.

To ne znači da između ta dva toka nema dodira. Rezultati posebnih istražnih radnji mogu policiji poslužiti kao izvor saznanja i izvan predmeta u kojem su pribavljeni, ali samo u granicama koje postavlja zakon. Prvi je režim takozvanih slučajnih nalaza: saznanje o drugom krivičnom djelu može se koristiti za krivično gonjenje jedino ako to djelo pripada katalogu za koji se mjera i mogla odrediti, a Ustavni sud Bosne i Hercegovine je upotrebu takvog nalaza izvan kataloga ocijenio nezakonitom. Drugi je obaveza postupanja sa prikupljenim materijalom: ono što nije potrebno postupku uništava se pod nadzorom sudije, uz obavještavanje lica na koje se odnosi. Obavještajni rad, dakle, može imati koristi od saznanja do kojih se došlo u postupku, ali ne tako što ih slobodno preuzima, nego tako što ih koristi u zakonom dopuštenom obimu i uz odvojene evidencije.

Ako se posebne istražne radnje posmatraju na ovaj način, one u ovom radu ostaju relevantne iz dva razloga. Prvo, kvalitet prethodne analitičke pripreme određuje da li će prijedlog za njihovo određivanje uopšte biti osnovan i usmjeren na prave aktere. Drugo, njihova primjena podliježe strogim uslovima zakonitosti, srazmjernosti i sudske kontrole, jer se zadire u pravo na privatnost iz člana 8. Evropske konvencije o ljudskim pravima (Šikman, 2017), a ti isti standardi oblikuju i granice u kojima se obavještajni

4 Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske", br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21.

podaci smiju prikupljati i čuvati.

Materijalnopravni okvir daje Krivični zakonik Republike Srpske.[5] Pojam organizovane kriminalne grupe definisan je u okviru opštih odredaba o značenju zakonskih izraza. Tako prema članu 123. stav 1. tačka 10, organizovana kriminalna grupa je udruženje od tri ili više lica koja su se udružila radi vršenja krivičnih djela za koja je propisana kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, pri čemu se u taj broj računa i organizator. Ista odredba, u tački 9., definiše i pojam grupe. Inkriminaciju organizovanja i pripadanja takvom udruženju sadrži član 366., dok pojedine posebne oblike udruživanja zakonik uređuje odvojeno. Tako član 147. propisuje udruživanje radi vršenja krivičnih djela trgovine ljudima i trgovine djecom iz članova 145. i 146. Sistematsko tumačenje ovih odredaba dato je u komentaru zakonika (Jovašević, Mitrović, & Ikanović, 2018) .

Granice obrade podataka postavlja Zakon o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine.[6] Zakon je objavljen 28. februara 2025, stupio na snagu 8. marta 2025, a primjenjuje se od 4. oktobra 2025, uz odloženi rok primjene od 210 dana. Donesen je radi usklađivanja sa Uredbom (EU) 2016/679 i Direktivom (EU) 2016/680. Za policijski rad je posebno značajan njegov treći dio, članovi 60. do 95., kojim je u domaći poredak prenesena tzv. Policijska direktiva i koji uređuje obradu ličnih podataka što je nadležni organi vrše u svrhe sprečavanja, istrage i otkrivanja krivičnih djela. Time je dobijen okvir koji, bar normativno, treba da obezbijedi ravnotežu između efikasnosti policijskog rada i zaštite prava građana (Šikman, 2017).

PRIMJENA OBAVJEŠTAJNE ANALITIKE U SUZBIJANJU SAVREMENIH BEZBJEDNOSNIH PRIJETNJI

Organizovani kriminalitet i finansijska istraga

Organizovani kriminalitet podrazumijeva udruživanje više lica radi trajnog vršenja krivičnih djela, sa definisanom podjelom uloga, hijerarhijom ili mrežnom strukturom i najčešće izraženom prekograničnom dimenzijom (Šikman, 2012). U borbi protiv ovakvih oblika kriminaliteta, reaktivne metode usmjerene na pojedinačni događaj i neposrednog izvršioca pokazuju značajna ograničenja. Upravo zato, kriminalističko-obavještajni rad uz pomoć analitičkog pristupa omogućava da se kroz analizu veza između lica, komunikacija i novčanih tokova utvrdi kako grupa funkcioniše, koji su njeni obrasci djelovanja i koliko je opasna. Iskustva iz kriminalističke i sudske prakse u Bosni i Hercegovini pokazuju da kvalitet prikupljenih i analiziranih podataka u velikoj mjeri određuje uspjeh kasnijeg krivičnog postupka, naročito u kompleksnim predmetima u kojima se dokazni materijal zasniva na rezultatima posebnih istražnih radnji (Šikman, 2019).

U tom kontekstu, poseban značaj ima finansijska istraga. Motiv organizovanog kriminaliteta je sticanje protivpravne imovinske koristi, pa je analiza imovine i novčanih tokova često jedini put do stvarnih vođa kriminalnih grupa. Oni retko sami učestvuju u izvršenju krivičnih djela, ali su krajnji korisnici profita. Zakon o oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela[7] pruža okvir za privremeno i trajno oduzimanje takve imovine i time analizu finansijskih tokova povezuje sa krajnjim ishodom postupka.

---

5 Krivični zakonik Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske", br. 64/17, 104/18 – odluka US, 15/21, 89/21, 73/23, 105/24 – odluka US, 19/25, 31/25, 85/25 – odluka US, 25/26 i 78/26, i „Službeni glasnik BiH", br. 9/24 i 14/25 – odluke US BiH.

6 Zakon o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik BiH", broj 12/25.

7 Zakon o oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela, „Službeni glasnik Republike Srpske", broj 65/18.

Isti zakon u članu 2. nabraja krivična djela na koja se primjenjuje, među kojima su trgovina ljudima, trgovina djecom, udruživanje radi vršenja tih djela, neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga i pranje novca. Dakle, upravo one oblasti u kojima je obavještajni rad najkorisniji.

Krijumčarenje droga, ljudi i ilegalne migracije

Krijumčarenje droga je jedan od najprofitabilnijih oblika organizovanog kriminaliteta, a jugoistočna Evropa se nalazi na pravcima kojima opijati i metamfetamin iz Avganistana preko Irana i Turske stižu do zapadnoevropskog tržišta (UNDOC, 2025). U suzbijanju ove vrste kriminaliteta, primarna uloga kriminalističko-obavještajnog rada jeste kontinuirano praćenje *modusa operandi*, identifikacija logističkih kanala i aktera uključenih u lanac snabdijevanja, te izrada procjena rizika za kritične granične prelaze i tranzitne pravce (Šikman, 2019). Umjesto usmjeravanja resursa na izolovane zapljene i lišenja slobode posljednjih karika u lancu, obavještajni pristup omogućava fokusiranje operativnih kapaciteta na presijecanje kompletne distributivne mreže.

Uporedo s tim, krijumčarenje migranata obilježilo je bezbjednosnu situaciju na Zapadnom Balkanu u protekloj deceniji, a i dalje se navodi među najbrže rastuće prijetnje. Kriminalne mreže u ovoj oblasti pokazuju izuzetnu prilagodljivost, brzo mijenjaju rute kretanja, naplaćuju visoke iznose za ilegalni transport i intenzivno koriste savremene kriptovane komunikacione tehnologije (Pena & Šikman, 2008). Uloga obavještajne analize ogleda se u ranoj identifikaciji rizičnih lokacija i pravaca kretanja, razotkrivanju organizatora i posrednika, te blagovremenom dostavljanju operativnih informacija nadležnim službama. Efikasno suzbijanje ovih pojava nemoguće je bez kontinuirane i sistemske razmjene podataka između Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Granične policije BiH, Obavještajno-bezbjednosne agencije BiH, te međunarodnih partnera i agencija poput Europola i Frontexa.

Sajber kriminalitet

Sajber kriminalitet postavlja izazove koje klasična kriminalistička obrada teško rješava: digitalni tragovi brzo nestaju, infrastruktura je po pravilu prekogranična, a komunikacija između aktera često šifrovana. Pojava platformi namijenjenih kriminalnim grupama, poput sistema EncroChat i Sky ECC, otvorila je i pitanje pravne valjanosti tako pribavljenih dokaza, o čemu se u regionalnoj literaturi vodi dinamična rasprava (Škulić, 2024). U ovoj oblasti, kriminalističko-obavještajna analiza predstavlja ključni mehanizam za prepoznavanje obrazaca napada, povezivanje lica sa digitalnom infrastrukturom (IP adresama, domenima i digitalnim novčanicima), te rano praćenje novih oblika kriminalnog djelovanja u digitalnom okruženju. Značajan dio tog posla oslanja se na otvorene izvore, koji uz odgovarajuću metodologiju verifikacije daju upotrebljive rezultate (Dokman, 2022). Efikasna primjena ovih metoda uslovljena je postojanjem specijalizovanog kadra i stalnim finansiranjem softversko-tehničke infrastrukture, što od policijskih organizacija zahtijeva kontinuirano ulaganje, a ne jednokratnu nabavku opreme.

Međunarodna saradnja

S obzirom na to da većina savremenih bezbjednosnih prijetnji po svojoj prirodi premašuju nacionalne granice, kriminalističko-obavještajni rad ne može ostvariti puni potencijal izolovano od međunarodne operativne saradnje. Bosna i Hercegovina je 31. avgusta 2016. godine potpisala Sporazum o operativnoj i strateškoj saradnji sa Uredom Evropske policije, koji od Uredbe (EU) 2016/794 nosi naziv Agencija Evropske unije za saradnju u sprovođenju zakona. Sporazum je objavljen u „Službenom glasniku BiH –

Međunarodni ugovori"[8], broj 1/17, i od početka je predviđao i razmjenu ličnih podataka, ali je njegova praktična primjena kasnila. Postupanje domaćih organa najprije je uređeno Instrukcijom iz 2020. godine, koju je zamijenila Instrukcija iz 2021. godine, a Pravilnik o radu Zajedničke kontakt tačke potpisan je u martu, dok je puna saradnja ozvaničena u junu 2023. godine, otvaranjem prostorija Zajedničke kontakt tačke pri Ministarstvu bezbjednosti Bosne i Hercegovine. Navedeno kašnjenje nije bilo tehničke prirode. Delegacija Evropske unije u Bosni i Hercegovini je još u julu 2020. godine javno upozorila da odugovlačenje sa uspostavljanjem funkcionalne zajedničke kontakt tačke ima ozbiljne posljedice po bezbjednost zemlje i da je riječ o ratifikovanom međunarodnom sporazumu koji se mora provesti.[9] Otvaranje kontakt tačke 2023. godine označilo je značajan napredak u razmjeni obavještajnih informacija, ali je istovremeno poslužilo kao podsjetnik u kojoj mjeri unutrašnje međuinstitucionalno povjerenje diktira domete obavještajnog rada.

Osim toga, Bosna i Hercegovina je 28. oktobra 2024. godine potpisala sporazum o saradnji sa Eurojustom. Sporazum još nije stupio na snagu, jer su kao preduslovi navođeni usvajanje novog Zakona o zaštiti ličnih podataka i ratifikacija samog sporazuma.[10] Prvi uslov je ispunjen stupanjem na primjenu Zakona o zaštiti ličnih podataka 4. oktobra 2025, pa preostaje okončanje ratifikacionog postupka. Statusni sporazum sa Evropskom agencijom za graničnu i obalsku stražu potpisan je 11. juna 2025. godine u Briselu i privremeno se primjenjuje od dana potpisivanja do saglasnosti Evropskog parlamenta i Savjeta i okončanja domaćeg ratifikacionog postupka. Frontex u Bosni i Hercegovini djeluje još od 2009. godine, na osnovu radnog aranžmana, ali je prva puna zajednička operacija po statusnom sporazumu svečano otvorena 31. oktobra 2025. godine, čime je zemlja postala peti partner sa Zapadnog Balkana u kojem ta agencija operativno djeluje po takvom pravnom okviru, uz Albaniju, Crnu Goru, Sjevernu Makedoniju i Srbiju.[11] Iako ovi sporazumi značajno poboljšavaju razmjenu podataka sa domaćim agencijama, njihova primjena zavisi od toga koliko su naši zakoni o zaštiti podataka usklađeni sa evropskim.

OD ANALIZE DO ODLUKE

Suština kriminalističko-obavještajnog rada je u tome da se pojedinačni podaci pretvore u pouzdan osnov za donošenje odluke. Taj niz je jednostavan: podatak, analiza, procjena prijetnje, odluka, policijsko djelovanje (Fatić, 2011). Osnovna razlika između savremene, analitički usmjerene policijske organizacije i tradicionalnog reaktivnog modela leži upravo u sposobnosti da se ovaj proces sprovede pravovremeno, pouzdano i kontinuirano. Na osnovu analize i pregleda prikupljenih saznanja, procjenjuje se vjerovatnoća nastanka određene kriminogene pojave, kao i potencijalna težina njenih posljedica. To omogućava rangiranje prioriteta i usmjeravanje o perativnih kapaciteta prema akterima i grupama koje predstavljaju najveću bezbjednosnu opasnost (Pena & Šikman, 2008). Vrijednost ovog pristupa ogleda se i u ekonomičnosti, jer se umjesto ravnomjerne raspodjele ljudi i sredstava, policijske snage koncentrišu tamo gdje je rizik najveći (Šikman, 2011).

---

8 Sporazum o operativnoj i strateškoj saradnji između Bosne i Hercegovine i Ureda Evropske policije, „Službeni glasnik BiH — Međunarodni ugovori", broj 1/17.

9 Radio Slobodna Evropa (2020, 8. oktobar) - Evropska policija teško stiže do BiH. Preuzeto sa: https://www.slobodnaevropa.org/a/evropska-policija-te%C5%A1ko-sti%C5%BEe-do-bih/30882668.html

10 Eurojust (2024) - Agreements on cooperation with third countries. Preuzeto sa: https://www.eurojust.europa.eu/states-and-partners/third-countries/agreements-cooperation

11 Frontex. (2025). Frontex rolls out fully fledged operation in Bosnia and Herzegovina. Preuzeto sa: https://www.frontex.europa.eu

OGRANIČENJA I PRAVCI UNAPREĐENJA

I pored određenog napretka u razvoju kriminalističko-obavještajnog rada u Republici Srpskoj, u praksi se i dalje uočavaju značajna ograničenja.

Prvo ograničenje je kadrovske prirode, i ono nije specifično za jednu policijsku organizaciju. Obavještajno vođen policijski rad pretpostavlja namjensku analitičku funkciju, odnosno određen broj službenika koji se analitikom bave kao svojim jedinim poslom. Tamo gdje analitička radna mjesta nisu sistematizovana, analitika se obavlja uz redovne operativne zadatke, pa u sukobu rokova uvijek gubi od hitnijeg operativnog posla. Bevanda (2009) upravo zato predlaže da se, gdje takvih radnih mjesta nema, određenim službenicima kroz duži period povjeri isključivo analitički posao i da se analitičari oslobode svakodnevnih kancelarijskih poslova.

Uz to ide i pitanje pripremljenosti. Analitički posao traži vještine koje se ne stiču operativnim iskustvom, pa prevođenje administrativnog osoblja u analitičare bez odgovarajuće obuke ne rješava problem nego ga premješta (Peterson, 2005). Potreba za obukom pritom nije jednostrana: ako službenici ne razumiju šta analiza jeste, a analitičari ne poznaju operativni rad, obavještajni proizvod ostaje neupotrebljiv za one kojima je namijenjen.

Treći sloj problema je statusni. Analitičari u policijskim organizacijama po pravilu imaju niži položaj od ovlašćenih službenika, a organizaciona kultura koja vrednuje iskustveno operativno znanje analitičko znanje potiskuje u drugi plan (Atkinson, 2013). Posljedica je poznata i uredno opisana u literaturi: obavještajni izvještaji ostaju unutar analitičke jedinice i ne stižu do donosilaca odluka, čime gube svoju jedinu svrhu (Peterson, 2005).

Kadrovsko ograničenje, dakle, nije pitanje ukupnog broja policijskih službenika. Riječ je o tome koliko ih se bavi analitikom, sa kakvom pripremom i sa kojim statusom u organizaciji, i da li njihov proizvod uopšte dolazi do onoga ko odlučuje..

Drugo ograničenje odnosi se na tehničke kapacitete. Bez savremenih informacionih sistema i analitičkih alata, velike količine podataka se ne mogu obraditi na vrijeme, pa obavještajni proizvod gubi na upotrebljivosti. S tim je povezano i pitanje kvaliteta samih podataka, jer neažurne ili nepovezane baze podataka vode ka pogrešnim zaključcima, bez obzira na to koliko je analitičar dobar.

Treće ograničenje je razmjena informacija. Nedostatak standardizovanih procedura između organizacionih jedinica Ministarstva, drugih policijskih agencija u Bosni i Hercegovini i međunarodnih partnera onemogućava stvaranje cjelovite strateške slike. Iskustvo sa uspostavljanjem zajedničke kontakt tačke pokazuje da je to pitanje koliko tehničko, toliko i političko. Kako pokazuje uporedni prikaz iz prethodnog dijela, tamo gdje je model normativno uređen sa jasno definisanim proizvodima i korisnicima, razmjena postaje rutina, dok tamo gdje je analitika sekundarni zadatak operativaca, ona zavisi od neformalnih relacija i individualne inicijative.

Četvrto je pitanje zaštita podataka, i to je ograničenje koje se od oktobra 2025. godine mijenja iz načelnog u vrlo konkretno. Treći dio Zakona o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine ne postavlja samo opšti zahtjev zakonitosti. On od nadležnih organa traži da razlikuju kategorije lica na koja se podaci odnose (osumnjičene, osuđene, žrtve i svjedoke) i da razdvoje činjenice od ličnih procjena, da vode evidencije o radnjama obrade i da u slučaju obrade visokog rizika sprovedu procjenu uticaja na zaštitu podataka. Za obavještajne evidencije to nisu formalnosti, budući da se obavještajni rad po svojoj prirodi temelji upravo na procjenama, podacima o licima koja nemaju status osumnjičenog i dugotrajnom čuvanju saznanja. Usklađivanje postojećih evidencija sa tim zahtjevima je zato ozbiljan posao koji traži i izmjenu internih procedura i obuku službenika, pa je ovo pitanje koje će u narednom periodu najviše oblikovati praksu kriminalističko-obavještajnog rada u Republici Srpskoj.

Iz ovih ograničenja slijede i pravci unapređenja. Neophodna je modernizacija informacionih sistema, uključujući integrisane baze koje omogućavaju brzo povezivanje podataka

iz različitih izvora, uz poštovanje standarda zaštite. Analitičke kapacitete trebalo bi razvijati kao prepoznatljivu funkciju, sa propisanim vrstama obavještajnih proizvoda i određenim adresatima, a ne kao dodatni zadatak operativnih službenika. Iskustvo Republike Srbije pokazuje da je za to dovoljan i podzakonski akt. Razmjena informacija traži standardizovane procedure i protokole, jer se povjerenje između institucija gradi kroz rutinu, a ne kroz pojedinačne dogovore. Uz to ide i stalna edukacija u oblasti obavještajne analitike, digitalne forenzike i rada sa otvorenim izvorima, kao i oprezno uvođenje novih tehnologija za obradu velikih količina podataka, uz izričito poštovanje načela zakonitosti i srazmjernosti.

Jedan dio tog posla već je institucionalno pripremljen. Prerastanjem Visoke škole unutrašnjih poslova u Fakultet bezbjednosnih nauka Univerziteta[12] u Banjoj Luci 2017. godine, obrazovanje budućih kadrova izdvojeno je iz nadležnosti Ministarstva i postavljeno na akademsku osnovu. Bliža saradnja tog fakulteta sa operativnim dijelovima Ministarstva, kroz predmete posvećene obavještajnoj analitici i kroz praksu studenata u analitičkim jedinicama, mogla bi da olakša prenos analitičkih znanja u praksu.

Nalaze ovog rada treba čitati u granicama primijenjene metode. Rad pokazuje šta normativni okvir omogućava i prepreke identifikovane u javno dostupnim izvorima, ali ne pokazuje koliko se obavještajnih proizvoda stvarno izrađuje, niti kako se oni koriste. Za to bi bilo potrebno empirijsko istraživanje, zasnovano na podacima Ministarstva i na razgovorima sa analitičarima, i upravo to bi bio prirodan nastavak ovog rada.

ZAKLJUČAK

U ovom radu kriminalističko-obavještajni rad analiziran je kao teorijski koncept i kao instrument unapređenja bezbjednosti u Republici Srpskoj. Razmatranjem njegovih osnovnih elemenata pokazano je da je riječ o sistemskom procesu u kojem se sirovi podaci transformišu u informacije upotrebljive za odlučivanje, čime se policijski rad pomjera od tradicionalnog reaktivnog ka proaktivnom modelu. Međutim, taj proces sam po sebi ne znači i obavještajno vođen policijski rad, koji podrazumijeva da analitički proizvod stvarno usmjerava odluke rukovodstva.

Analiza pravnog okvira potvrdila je da osnovne normativne pretpostavke za sprovođenje ovog koncepta postoje. Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima propisuje obradu, čuvanje i zaštitu tajnih podataka, Zakon o krivičnom postupku propisuje posebne istražne radnje, koje nisu dio obavještajnog rada nego dokazni instrument pod sudskom kontrolom, ali čija osnovanost zavisi od prethodne analitičke pripreme, Krivični zakonik definiše organizovanu kriminalnu grupu i inkriminiše njeno organizovanje, a Zakon o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine iz 2025. godine postavlja granice obrade usklađene sa evropskim standardima. Ono što nedostaje je neka vrsta norme o samoj analitici: za razliku od Republike Srbije, obavještajno vođeni model u Republici Srpskoj nije izričito propisan niti je analitika izdvojena kao samostalna funkcija.

Pored normativnih praznina, manjak kadra u Ministarstvu, nedovoljni tehnički kapaciteti, neujednačena razmjena podataka između institucija i zahtjevi koje pred obavještajne evidencije postavlja novi režim zaštite podataka pokazuju da normativni i teorijski potencijal ovog koncepta nadmašuje nivo njegove praktične primjene. Slučaj Zajedničke kontakt tačke sa Europolom, koja je sa operativnim radom počela tek 2023. godine iako je pravni osnov postojao znatno ranije, ponajbolje ilustruje razliku između pravnih propisa i stvarne prakse. Uređenje kriminalističko-obavještajnog rada u Republici Srpskoj stoga zahtijeva ne samo normativnu formalizaciju analitičke funkcije, već i sistemsku standardizaciju procedura, tehničku modernizaciju i jačanje međuinstitucionalnog povjerenja.

12 Univerzitet u Banjoj Luci. (n.d.). *Fakultet bezbjednosnih nauka*. Preuzeto sa https://www.unibl.org/sr/clanice/fakultet-bezbjednosnih-nauka

LITERATURA

Atkinson, C. (2013). *Beyond cop culture: the cultural challenge of civilian intelligence analysis in Scottish policing (doktorska disertacija).* Glasgow: University of Glasgow.

Dokman, T. (2022). *Otvoreni obavještajni izvori i protuterorizam.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Europol. (2025, May 27). *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment – The changing DNA of serious and organised crime.* Luxemburg: Publications Office of the European Union. Retrieved from https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/changing-dna-of-serious-and-organised-crime

Fatić, A. (2011). Kriminalističko-obaveštajni rad i tradicija građanskih i ljudskih prava. In A. Futić, & B. Banović, *Društveni aspekti organizovanog kriminala* (pp. 11–22). Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.

Jovašević, D., Mitrović, L., & Ikanović, V. (2018). *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske.* Banja Luka: Službeni glasnik Republike Srpske.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije. (2025). Retrieved from Služba za kriminalističko-obaveštajne poslove i prikrivene islednike: https://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/!ut/p/z1/fY_JCgIxDEB_pSBzTt0GPHoquCDoQe2lxBok07GtnSri11uFwZunJOS9LKDhANrjgy-YOXhsS33UtdnM1vVQydFSreqRnNfLqVqryVhOJey6ZLY7M1hh9rAA_Z8u47i53fQctA0-0zPDId-5PLVvTlpW-kjFYyh4reeZEznKDJobS54YqGdIFPb_Q

Pena, U., & Šikman, M. (2008). Organizovani kriminalitet u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini - stanje i mjere suzbijanja. *Politika suprotstavljanja organizovanom kriminalu*, (pp. 47–49). Beograd.

Peterson, M. (2005). *Intelligence-Led Policing: The New Intelligence Architecture.* Washington: Bureau of Justice Assistance.

Ratcliffe, J. H. (2016). *Intelligence-Led Policing.* Abingdon: Routledge.

Simonović, B. (2004). *Kriminalistika.* Kragujevac: Pravni fakultet u Kragujevcu.

Šikman, M. (2011). *Organizovani kriminalitet.* Banja Luka: Visoka škola unutrašnjih poslova.

Šikman, M. (2012). Organizovani kriminalitet kao predmet naučnog istraživanja. *Defendologija*, 9–22.

Šikman, M. (2017). Zakonitost dokaza pribavljenih posebnim istražnim radnjama u svijetlu odluka Evropskog suda za ljudska prava. *Zbornik radova ‚Reformski procesi i poglavlje 23 (godinu dana posle) – krivičnopravni aspekt"* (pp. 401–406). Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.

Šikman, M. (2019). Organizovani kriminalitet – kriminalistička i sudska praksa u Bosni i Hercegovini. *Kaznena politika i prevencija kriminaliteta*, 369–392.

Škulić, M. (2024). Dokazni značaj informacija iz komunikacije ostvarene aplikacijama/ modifikovanim uređajima za kriptovanje - kao što su Sky ECC i EnchroChat. *Crimen*, 3–55.

UNDOC. (2025). *Opiates and Methamphetamine Trafficking on the Balkan Route: Drug Flows, Illicit Incomes and Illicit Financial Flows.* Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).

Vodinelić, V. (1990). *Što je otkrivanje, a što razotkrivanje krivičnog djela i razotkrivanje učinioca? (studija).* Zagreb: Republički sekreterijat za unutrašnje poslove (PSUP) Hrvatske.

Propisi i ostali izvori

Delegacija Evropske unije u Bosni i Hercegovini (2020, 7. jul). *EU u BiH poziva nadležne da podrže uspostavljanje potpuno funkcionalne zajedničke kontakt tačke za Europol.* Preuzeto 7. septembra 2026. sa https://europa.ba/?p=69285

Frontex (2025, 31. oktobar). *Frontex rolls out fully-fledged operation in Bosnia and Herzegovina*. Preuzeto 7. septembra 2026. sa https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-rolls-out-fully-fledged-operation-in-bosnia-and-herzegovina-X7ZqC6

Instrukcija o postupanju u cilju provedbe Sporazuma o operativnoj i strateškoj saradnji između Bosne i Hercegovine i Europola, „Službeni glasnik BiH", broj 8/21.

Krivični zakonik Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske", br. 64/17, 104/18 – odluka US, 15/21, 89/21, 73/23, 105/24 – odluka US, 19/25, 31/25, 85/25 – odluka US, 25/26 i 78/26, i „Službeni glasnik BiH", br. 9/24 i 14/25 – odluke US BiH.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije (2025). *Služba za kriminalističko-obaveštajne poslove i prikrivene islednike*. Preuzeto 7. septembra 2026. sa https://www.mup.gov.rs

Pravilnik o načinu obavljanja pojedinačnih policijskih poslova, „Službeni glasnik RS“ (Republika Srbija), broj 63/18.

Sporazum o operativnoj i strateškoj saradnji između Bosne i Hercegovine i Ureda Evropske policije, „Službeni glasnik BiH — Međunarodni ugovori”, broj 1/17.

Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21.

Zakon o oduzimanju imovine koja je proistekla izvršenjem krivičnog djela, „Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 65/18.

Zakon o policiji (Republika Srbija), „Službeni glasnik RS”, broj 6/16 i dr.

Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 57/16, 110/16, 58/19, 82/19, 18/22 – odluka US, 55/23, 48/24 i 81/25, i „Službeni glasnik BiH”, broj 29/26 – odluka US BiH.

Zakon o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik BiH”, broj 12/25.

Zakon o policiji, „Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 6/2016, 24/2018 i 87/2018.

Pravilnik o načinu obavljanja pojedinačnih policijskih poslova, „Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 63/2018 i 72/2018.

CRIMINAL INTELLIGENCE AS AN INSTRUMENT FOR IMPROVING SECURITY IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Authors: LUKA KRSTIĆ, Milica Hrvač, Željka Piljagić
e-mail: luka.krstic@student.fbn.unibl.org
Mentor: Assoc. Prof. Predrag Ćeranić
Faculty of Security Sciences, University of Banja Luka

Introduction: Security threats are becoming networked, cross-border and increasingly digital, requiring the police to act before harm occurs. Criminal intelligence is a directed process of collecting, verifying, processing and analysing data on criminal phenomena, persons and groups, producing information usable for decision-making. Bosnia and Herzegovina lies on cross-border crime routes and its security system is fragmented.

Aim: To define this form of police work, present the legal and institutional framework in the Republic of Srpska, compare it with Serbia and identify limitations to application.

Material and Methods: Content analysis of literature; normative-legal analysis of domestic regulations and international agreements; comparative and descriptive methods.

Results: The normative preconditions exist, but they are scattered: the Law on Police and Internal Affairs classifies analytical tasks among other internal affairs, elements of intelligence-based management are recognisable in the powers of the police director, the Criminal Code defines organised criminal groups in Article 123, and the Personal Data Protection Act of Bosnia and Herzegovina sets the limits of processing in Articles 60–95; the special investigative measures under Articles 234–240 of the Criminal Procedure Code are not part of this model but are an evidentiary instrument under judicial control. The limitations are related to staffing, technology and interagency cooperation. The Joint Contact Point for cooperation with Europol became operational in 2023, although the agreement has been in force since 2017.

Conclusion: The normative and theoretical potential of criminal intelligence in the Republic of Srpska exceeds its practical application. Progress requires modernised information systems, analysis as a distinct function, standardised data exchange and records aligned with the new data protection regime.

Keywords: criminal intelligence; security; Republic of Srpska; intelligence analysis; organised crime